

Taith Pererin Gogledd Cymru

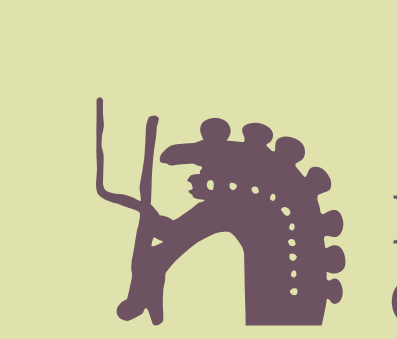
Llwybr 130 milltir yw Taith Pererin Gogledd Cymru sy'n cynnig cyfle i gerddwyr ddilyn ôl troed pererinion. Cychwynnodd y teithwyr canoloesol hyn ar eu taith yn Nhreffynnon, gan ymweld â chysegrfeydd wedi'u cysegru i seintiau Celtaidd mewn eglwysi a ffynhonnau sanctaidd ar eu taith tuag at Ynys Enlli ym Mhen Llŷn. Roedd y pererinion gwreiddiol yn chwilio am iachawdwriaeth ysbrydol ac iachâd rhag salwch. Heddiw, mae'r llwybr wedi'i ymestyn i gynnwys Llanelwy a safleoedd cysegredig eraill, pob un i'w weld yn erbyn cefndir o arfordir a mynyddoedd syfrdanol.

The North Wales Pilgrim's Way

The North Wales Pilgrim's Way is a 130-mile route offering walkers an opportunity to follow in the footsteps of pilgrims. These medieval travellers began their journey at Holywell, visiting shrines dedicated to Celtic saints at churches and holy wells on their journey towards Bardsey Island on the Llŷn Peninsula. The original pilgrims were looking for spiritual salvation and cures from sickness. Today the route has been expanded to include St Asaph and other sacred sites, all set against a background of stunning coastline and mountains.

Taith Pererin Gogledd Cymru
The North Wales Pilgrim's Way
© Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2011
Arolwg Ordnans 100023387
© Crown copyright and database rights 2011
Ordnance Survey 100023387

Stori am Oroesiad

Cadeirlan Llanelwy, sy'n mesur 182 troedfedd o hyd, yw'r gadeirlan leiaf ym Mhrydain ac un o'r hynaf yng Nghymru. Cychwynnodd ei stori yng nghanol y chweched ganrif, pan sefydlodd Kentigern, mynach alltud o Ystrad Clud, fynachlog ac eglwys yma. Pan ddychwelodd Kentigern i'r Alban gadawodd y fynachlog yn nwylo Asaff, ei hoff ddisgybl. Cafodd Llanelwy, 'yr eglwys ger afon Elwy' ei hadnabod yn Saesneg fel St Asaph ac mae adeilad cyntaf y gadeirlan ar y safle yn dyddio'n ôl i thua 1239.

Mae hanes Llanelwy yn stori ryfeddol iawn am oroesi ac ailadeiladu. Er gwaethaf nifer o ymosodiadau ar y gadeirlan o'r cyfnod canoloesol ymlaen, mae'r gadeirlan wedi parhau i gael ei hatgyweirio. Cafodd ei difrodi'n ddifrifol gan filwyr Brenin Edward I yn 1282 yn ystod y frwydr gyda Thywysogion Gwynedd. Yn ddiweddarach, yn 1402 llosgodd byddin Owain Glyndŵr y gadeirlan, y tro hwn mewn protest yn erbyn awdurdod Lloegr. Mae gwaith atgyweirio wedi bod yn nodwedd barhaus o fywyd y gadeirlan, a heddiw cragen o'r bedwaredd ganrif ar ddeg yw'r adeilad gyda llawer o addasiadau o Oes Fictoria.

Trysor o Lyfr

Tu mewn i waliau'r gadeirlan ceir gwrthrych gwerthfawr iawn, sef Beibl enwog William Morgan, oedd yn galluogi pobl i ddarllen y Beibl cyfan yn Gymraeg am y tro cyntaf. Roedd William Morgan yn fab i denant fferm o Tŷ Mawr, Wybrnant. Gweithiodd ar y cyfieithiad tra roedd yn gweithio fel offeiriad y plwyf yn Llanrhaeadr ym Mochnant a defnyddiodd eiriau o dafodiaith gogledd a de Cymru yn fwiadol. Pan gyhoeddwyd cyfieithiad cyflawn William Morgan o'r Beibl yn 1588, llefarodd y bardd Owain Gwynedd, 'yr hyn oedd yn dywyll i ni yr wyt wedi ei lenwi gyda goleuni'. Mae William Morgan yn rhannu'r etifeddiaeth hon gyda chyfieithwyr Cymraeg eraill y Beibl – ewch i ymweld â'r gofeb o Oes Fictoria sydd wedi'i chysegru iddynt ger y gadeirlan.

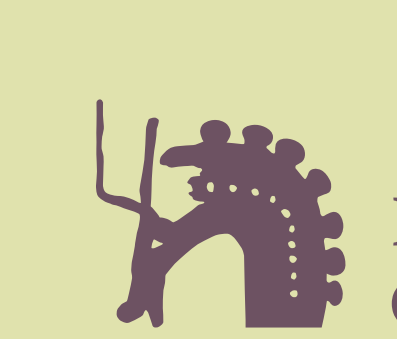
A Story of Survival

Measuring a compact 182 feet in length, St Asaph Cathedral is the smallest in Britain and one of the oldest in Wales. Its story began in the mid-6th century, when Kentigern, a monk exiled from Strathclyde, founded a monastery and church here. When Kentigern returned to Scotland he left the monastery in the hands of Asaph, his favourite pupil. Llanelwy, 'the church by the river Elwy', became known as St Asaph and the first cathedral building on the site dates to around 1239.

St Asaph's history is a remarkable tale of survival and rebuilding. Despite numerous attacks on the cathedral from the medieval period onwards, the cathedral has been continually restored. It was greatly damaged by King Edward I's soldiers in 1282, during the conflict with the Princes of Gwynedd. Later, in 1402, Owain Glyndŵr's troops once again burnt down the cathedral, this time in protest at English rule. Restoration has been an ongoing feature of the cathedral's life and the building today is mainly a 14th century shell with many Victorian alterations.

A Treasured Object

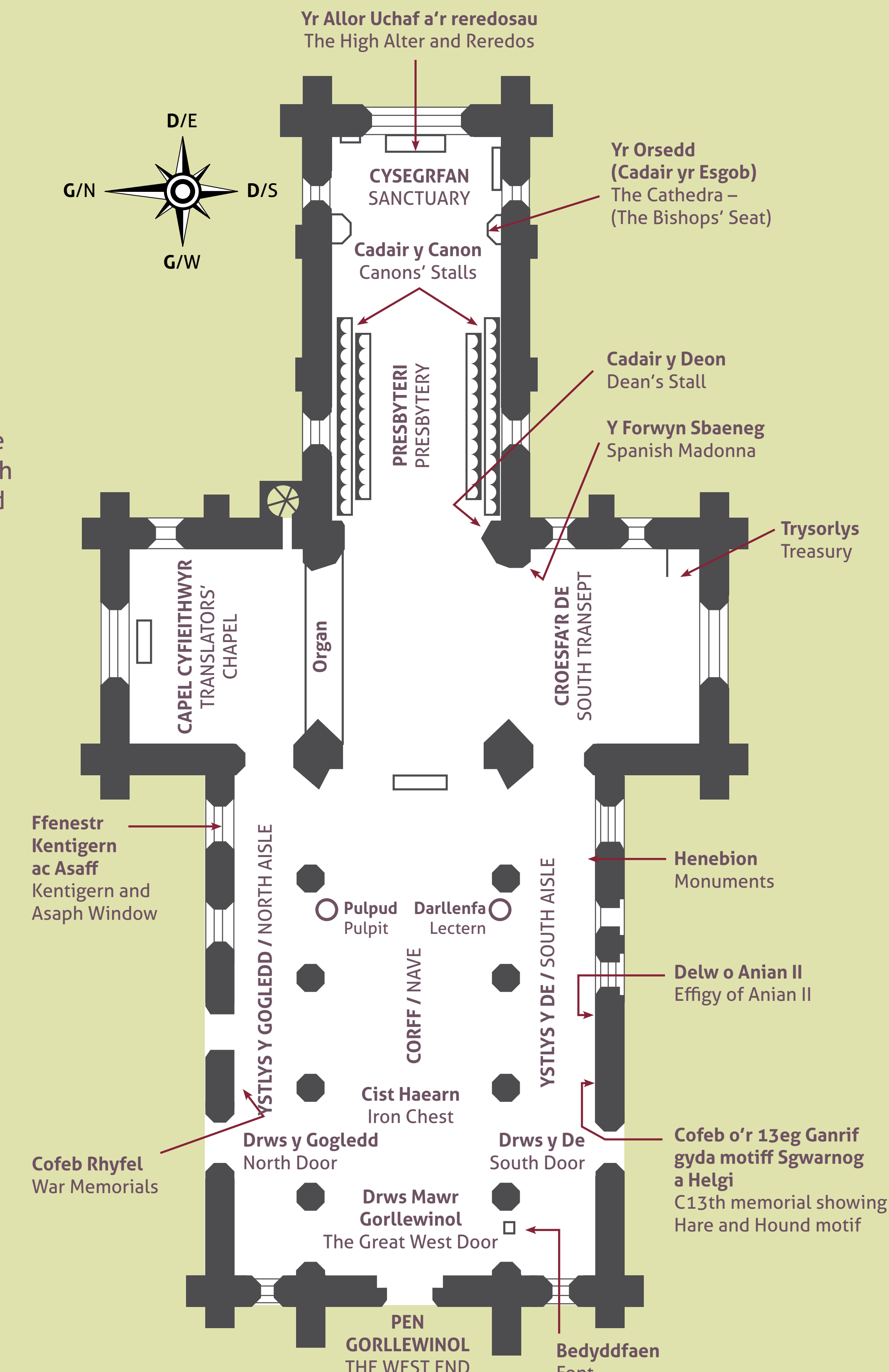
Within the cathedral's walls is a treasured object, the famous William Morgan Bible, which allowed people to read the whole Bible in Welsh for the first time. Morgan was the son of a tenant farmer from Ty Mawr, Wybrnant. He worked on the translation while working as a parish priest in Llanrhaeadr ym Mochnant and intentionally used words from both the north and south of Wales. When Morgan's complete translation of the Bible was published in 1588, the bard Owain Gwynedd exclaimed, 'That which was dark for us, you have filled with light'. Morgan shares his legacy with other Welsh translators of the Bible – why not visit the Victorian memorial dedicated to them near the cathedral.

Hanes y gwaith atgyweirio yng Nghadeirlan Llanelwy

The restorative life of St Asaph Cathedral

c. AD 560	Mae Sant Asaff yn olynu ei fentor Kentigern i arwain y fynachlog a'r eglwys. St Asaph succeeds his mentor Kentigern to lead the monastery and church.
AD 573	
1143	
1239	Yr adeilad carreg cyntaf yn dechrau cael ei ffurfio dan yr Esgob Hugh. The first stone building takes shape under Bishop Hugh.
1282	
1284	
1391	Yr Esgob Anion II yn dechrau ailadeiladu'r gadeirlan. Bishop Anian II begins the rebuilding of the cathedral.
1402	Byddin Owain Glyndŵr yn llosgi'r gadeirlan yn ulw mewn protest yn erbyn awdurdod Lloegr. Owain Glyndŵr's troops burn down the cathedral in protest at English rule.
1411-c.1480	
1601	William Morgan, a gyfieithodd y Beibl cyfan i'r Gymraeg yn 1588 yn cael ei benodi'n Esgob Llanelwy. William Morgan, the translator of the whole Bible into Welsh in 1588, becomes Bishop of St Asaph.
1643-60	
1780-1830	Gwaith sylweddol yn cael ei wneud ar du mewn y gadeirlan. Deddf Seneddol arbennig yn 1814 yn ariannu'r gwelliannau. Major work takes place to the cathedral interior. A special Act of Parliament in 1814 provides money for the improvements.
1867-75	
1892	Cofeb i gofio William Morgan a chyfieithwyr eraill y Beibl Cymraeg yn cael ei chodi ger y gadeirlan. A memorial to William Morgan and other translators of the Bible into Welsh is erected close to the cathedral.
1932	
1984	Brenhines Elisabeth II yn ymweld â Chadeirlan Llanelwy. Yn 2012 mae hi'n rhoi statws dinas i Llanelwy. Queen Elizabeth II visits St Asaph Cathedral. In 2012 she grants the town of St Asaph city status.
1997	
2012	Y Tywysog Siarl yn ymweld â'r gadeirlan wrth i Llanelwy dderbyn statws dinas (ac eto wedi'r llifogydd). Prince Charles visits the cathedral when St Asaph receives city status (and again following the floods).

DILYNWCH Y STORI

Eglwys Gadeiriol Deiniol, Bangor – Gellir olrhain gwreiddiau'r gadeirlan fel un o'r safleoedd cadeiriol cynharaf ym Mhrydain i'r chweched ganrif, pan sefydlodd Deiniol 'clas' (cymuned Gristnogol) yma.

FOLLOW THE STORY

St Deiniol's Cathedral, Bangor – as one of the earliest cathedral sites in Britain, it can trace its history back to the 6th century when Deiniol established a 'clas' (Christian community) here.